

'אמר רבה מנא אמינא לה דתניא... מתקיף לה רב אשי... אלא אמר רב אשי, רב חסדא ורבה בהאי קרא קמיפלגי; ונרצה לו...'. יש להעיר שכפי הנראה מפשטות הדברים, רב אשי מפרש מחלוקתם של רבה ורב חסדא בטעם שונה ממה שפירשו בעלי הפלוגתא עצמם, שהרי רבה הוכיח מהברייתא הדרושה מכל ערל, ולא מונרצה לו.

ומצינו כמה דוגמאות לכך בתלמוד, שאמוראים מאוחרים השתדלו להעמיד דברי קודמיהם שלא כפי שהם עצמם פירשו דבריהם. [וכן מצינו בכמה מקומות בספר היד החזקה להרמב"ם, שאחרונים פרשו ויישבו דבריו גם במקומות שהוא בעצמו בתשובותיו לחכמי לונזיל נעלם ממנו פירוש דבריו הראשונים וחזר בו מהם] (עפ"י נפש חיה לר"ר מרגליות רט, א).

וכיצא בזה כתב התומים בישוב דברי הראשונים, שאעפ"י שלא נתכוונו לטעם מסוים, מיד ה' עליהם השכיל לכיון לאמיתת ההלכה אף כי מטעם אחר. ובוה יש לפרש הערת התוס' בסוכה ח סע"א. וע"ע במובא ביוסף דעת שבת קמד: ובתוס' רשב"א נשאר ב'תימה', כיצד מפרש רב אשי מחלוקת רבה ורב חסדא, והלא רבא עצמו הביא סיוע מהברייתא.

דף סב

'בהאי קרא קמיפלגי...'. לפרש"י מדובר בערלים שאינם מנויים, ולא כפי האוקימתא הראשונה. ונידון המחלוקת הוא בדין 'שלא למנוייו' דהיינו שינוי בעלים; האם מחשבת ערל שאינו מנוי פוסלת משום 'שלא למנוייו' או כיון שאינו בר כפרה אינה פוסלת.

[התוס' תמהו על טעם הדבר שמחשבת ערלים מנויים פוסלת, ואילו כשאינם מנויים אינה פוסלת. ומהרש"ל תמה על תמיהתם. וטעמו מפני שאין מחשבה פוסלת אלא אם חל עליה על ידי מחשבתו שם אחר, כמו שאמרו (ריש זבחים) בשוחט זבח לשם חולין דלאו מינה לא מחריב בה, ואף כאן מפני שהערלים שחישב עליהם אינם מנויים, לא חל שם ערלים (עפ"י קובץ שעורים). ויש מעמידים כשחשב על מולין וערלים, שמקצת ערלה אינה פוסלת לרב אשי, הלכך אין לדון לפסול אלא מצד 'שלא למנוייו' ומשום כך מכשיר רבה כיון שאינם בני כפרה כמותו (ע' שפת אמת; גליונות קהלות יעקב)].

פירוש נוסף בדברי הגמרא כתב הגר"ח הלוי (קרבן פסח ב,ו) בדעת הרמב"ם: גם באוקימתא דרב אשי מדובר בערלים מנויים, כמו שפירשה הגמרא עד עתה ואין במשמע שחזרו מאוקימתא זו. וסובר הרמב"ם שבכל מחשבת ערלים יש בה גם משום שינוי בעלים, כי הערל מפני שאינו בר הקרבת הפסח ואינו ראוי לאכילה, מופקע מינויו מהקרבתו. ועד עתה סברנו שרב חסדא פוסל משום 'שלא לאוכליו', ורב אשי דחה ואמר שאם חשב שיתכפרו בו ערלים בלבד – פסול לדברי הכל מטעם מחשבת ערלות, אלא המחלוקת היא באופן שאינו פסול מצד זה וכגון שחשב על כפרת מולים וערלים שמקצת ערלה לא פסלה, והנידון לפסול הוא משום 'שינוי בעלים', מפני שהערל אינו בעלים על הפסח כאמור.

וע"ע בחזון איש (או"ח קכד, לדף סא-סב סק"ד) שצדד בדרך דומה לולא פרש"י ותוס'. וכתב שלפי רב אשי לכולי עלמא אין מחשבת אוכלים בוריקה, גם לא כשחשב בשחיטה להתכפר בוריקה שלא לאוכליו. וכן כתב רא"מ מפינסק. דרך נוספת בבאור הסוגיא לדעת הרמב"ם – ע' בחזון-איש זבחים ד, כ.

'כי לית ליה לרב חסדא 'הואיל' – לקולא, לחומרא אית ליה'. התוס' מפרשים כפשוטו; לחומרא אומרים 'הואיל' אך לא לקולא. ולפי זה כתבו שצריך לומר שהיא חומרא מדרבנן, שהרי מהתורה אין מקום לחלק בין קולא לחומרא.

בתוס' רשב"א משמע שיש מקום בסברה לחילוק זה מדאורייתא, מפני שסברת 'הואיל' אינה סברה מוכרעת הלכך יש לילך בכל מקום לחומרא. וצריך לפרש שאין הכוונה להחמיר בתורת ספק שהרי רב חסדא מחייב מלקות לאופה ביו"ט ואי אפשר להלקות מספק. אלא רצונו לומר שמהתורה יש לדון מצב זה [שהוא גבולי בין המותר והאסור] לחומרא כודאי [וכעין הכלל שהביא 'לקולא ולחומרא – לחומרא מקשינן' שמדה היא בתורה ולא מטעם הספק, כמו שהוכיחו אחרונים. ע' במובא בב"ק ג]. והיא סברה מחודשת. ואף הוא נקט במסקנא (מכת הסוגיא ביזמא) שהחילוק הוא מדרבנן. ואולם כבר העירו שמדברי הרז"ה והראב"ד (לעיל מו) ורבנו אלהנן (בתוס' ישנים יומא סג) נראה שמהתורה אומרים 'הואיל' לחומרא ולא לקולא. וצ"ע.

והרמב"ן (מלחמות ה' לעיל מו) מפרש שיש כאן הבחנה עקרונית בין שני עניני 'הואיל'; סברת 'הואיל' האמורה באיסור והתר, ענינה להסתמך כעת על אפשרות אמיתית שיכולה להיווצר בעתיד [והיינו 'לקולא']; רבה מקבל סברה זו ובלבד שאינו מחוסר מעשה כעת, ורב חסדא חולק לגמרי על סברה זו. ויש סוג 'הואיל' אחר, האמור בפסולי קדשים ובמקומות דומים, שענינו הוא כל שחל עליו שם פסול בזמן אחד – פוסלו לעולם [והיינו 'לחומרא'], וכגון 'שלא למנוי' הפוסל במולים, פוסל גם בערלים הואיל ואפשר שהיו מולים, ואף על פי שאין אפשרות מעשית שימולו בזמן הנידון שהרי מדובר ששחט כשהיו ערלים, אבל הלא היה הדבר בידו מקודם, ולכן חל שם הפסול האמור בתורה. דוגמא נוספת ל'הואיל' זה, מה שאמרו בגמרא בסמוך (בע"ב) שהשוחט אחרים לשם פסח, הואיל ולשם פסח פוסל בו בזמנו, פסול אף שלא בזמנו (וגם בידו היה להמתין לזמנו. תוס' להלן), שכל אותו השם פסל בו הכתוב, משום 'הואיל'.

לדעת התוס' ושאר ראשונים, נראה לפרש סברת הגמרא להלן שאם אומרים 'הואיל' הרי שמתחשבים עתה באפשרות העתידית ואין רואים בה מצב חדש, וכיון שאם ישחוט את הפסח שעברה שנתו בזמנו לשמו יפסל כדין פסח שנעשה שלא לשמו, סברא היא שגם עתה לא נעקר לגמרי משם 'פסח' להיפסל בשינוי קודש, הלכך אעפ"י שהוא קרב עתה שלמים בדין הוא שגם שלא בזמנו יפסול לשם פסח, שהרי בפסח פוסל כל שינוי קודש [אמנם אם שחט לשם עולה אינו פוסל, כי בזה נעקר משם פסח לגמרי].

(ע"ב) 'הפסח שעברה שנתו ושחטו בזמנו לשמו, וכן השוחט אחרים לשם פסח בזמנו – רבי אליעזר פוסל ורבי יהושע מכשיר'. טעמיהם ושורש מחלוקתם, ע' בנבחים יא.

'... שלא בזמנו שהוא כשר לשום אחרים' – שהואיל ואינו ראוי עתה להיקרב לשמו, אין כאן מחשבה פסולה, לכך גם 'אחרים כשרים לשמו' – שאין כאן מחשבה מענין המעשה, שהרי עתה אינו זמנו של פסח הלכך אינה נחשבת מחשבה פסולה (חזון יחזקאל).

'רבי שמלאי אתא לקמיה דרבי יוחנן, אמר ליה נתני לי מר ספר יוחסין... בין אצל לאצל טעינו ד' מאה גמלי דדרשא'. ע' רמזי הענין וקישור ספר יוחסין לשאלת 'לשמו ושלא לשמו' לאוכליו ושלא לאוכליו – בספר אור זרוע לצדיק (לר"צ הכהן מלובלין) עמ' 27-28.

ובספר מי השלוח איתא: 'להבין סמיכות הדברים; דהנה הש"י נתן לישראל שס"ה מצות לא תעשה ורמ"ח מצות עשה שהאדם יתנהג על פיהם, אך יש באדם הרבה דברים שאין לידע אותם על פי תרי"ג מצות אך צריך לאלו הדברים הרגשה וטביעות בלב; אם הוא מיוחס מזרע אברהם יצחק ויעקב בלא שום פסול, שכל רצון האבות הקדושים היה לשם שמים, אז הוא גם כן יכול לסמוך על חשק לבו. והנה שם 'רבי שמלאי' מורה שהיה לו לבוש תפארת בכל מעשה התרי"ג מצות והיה מבורר בהם, אך זאת היה רוצה לידע, אם יכול לסמוך על חשק לבו בדבר שאין תרי"ג מצות מגיעין. ובא אצל רבי יוחנן ללמוד זאת, ובהתחלה תיכף לא היה ללמדו שהיה חושש אולי עדיין אינו נשלם בהתרי"ג מצות, על כן אמר לו החילוק בין אפשר לברר איסורין בין אי אפשר, והבין רבי

יוחנן שהוא כבר נשלם בהתרי"ג מצות שמהם מבורר איסורו, אך שהוא עומד עתה בענינים שאי אפשר לברר איסורו על פי התרי"ג מצות וצריך לספר יוחסין, ואחר שהבין זאת רבי יוחנן מיד למדו'.

ומה ברוריה דביתהו דרבי מאיר ברתיא דרבי חנינא בן תרדיון דתניא תלת מאה שמעתתא ביומא מג' מאה רבותא'. יש אומרים שהאיסור שאסרו חכמים (ע' בסוטה כ-כא) ללמד תורה לאשה, לא נאמר אלא כלפי האישה, שאסור לאב ללמד את בתו וכדומה, אבל אשה היודעת בעצמה שכשרה וראויה לכך – מותר לה ללמוד ואף מקבלת שכר כמי שאינו מצווה ועושה (עפ"י פרישה יו"ד רמ"ו; אבי עזריה הל' תלמוד תורה, ע"ש; תורת ירוחם א. וכיו"ב כתב ר"צ הכהן (ישראל קדושים עמ' 61) גבי עבדים). ובוזה היה אפשר לפרש כיצד ברוריה למדה תורה שבעל פה.

ומדברי מהרי"ל בשו"ת (קצט) נראה שאסור לאשה ללמוד מעצמה תורה שבעל פה. ומשמע שם שברוריה עשתה שלא כדין, ומעשה שאירע בסופה (ע' רש"י ע"ז יח): הוכיח על תחילתה שלא היה כשר לעשות כן. ע"ש בדקדוק דבריו. אך יש להעיר שבתשובה אחרת (בשו"ת מהרי"ל החדשות ס' מה) מובא שהאיסור הוא רק ללמדה, ולא כשלומדת מעצמה. וצ"ע.

ועל כל פנים קשה כיצד למדה כל אותם גדולים, והלא אסרו חכמים הדבר. ושנא באופן דקים להו בגוהה שהיא ראויה לכך, כשם שהיא עצמה מותר לה לסמוך על הערכת עצמה, כך מותר לאחרים [למהרי"ל שנקט לאסור, שמה היתה לו גירסה אחרת בגמ']. ואולם בכל מקום כגון זה אומרים 'לא פלוג רבנן'. וצ"ע.

[וע' שבט הלוי (ח"ו קג) שכתב כדבר פשוט שאסור לה לבטוח בעצמה שהיא כאותן היחידות שלמדו תורה והתכימו בה. וכתב שאף כי אסור לה ללמוד לעצמה, אם למדה והצליחה מקבלת שכר. וצריך באור, אם אסור לה הדבר למה תהא חוטאת נשכרת? ושמה הכוונה שגם תענש על שעברה ע"ד חכמים וגם נשכרת, ומצינו כמה דברים כגון זה. אך אין משמעות דבריו כן].
ויש שכתבו שבאופנים מסוימים מותר אף לאיש ללמדה, כל שניכרים כוונתה ורצונה לטובה (טוב עין להרחיב"א ד. ותשובת רבי שמואל הרקוולטי לאשה חכמה, בספרו מעין גנים י. ונציה שיג) – הביאו ב'תורה תמימה' דברים יא אות מח).
ע"ע בכל הנושא במובא ביוסף דעת סוטה כ-כא.

'לשמו ושלא לשמו ישנו בציבור כביחיד, לאוכליו ושלא לאוכליו אינו בציבור כביחיד'. ע' בפירושו רבנו חננאל שהזכיר זבחי שלמי ציבור. וכבר תמהו על פשר דבריו (ע' שבט הלוי ח"א קס ועוד).
ונראה כוונתו על פי מה שכתב בספר טוב ראייה לתרץ תמיהת התוס' מדוע נקטו 'אינו בציבור', הלא אפילו ביחיד אין 'שלא לאוכליו' פוסל אלא בפסח. אמנם אי אתה מוצא קרבן שייפסל 'שלא לשמו' מלבד פסח וחטאת (וי"א אף האשם), או כבשי עצרת לפי דעה אחת (במנחות מח), והנה החטאת עיקרה באה לכפרה ולא לאכילה הלכך אין שייך שם פסול 'שלא לאוכליו', והגמרא רוצה למצוא קרבן ששייכים בו שני הפסולים 'שלא לשמו' ו'שלא לאוכליו', ואעפ"כ אין פוסל בו אלא 'שלא לשמו', וזה אין לנו אלא כבשי עצרת שהם שלמים הבאים לאכילת הכהן עם שתי הלחם. וזהו שאמרו שאינו בציבור כביחיד – שאין פסול 'שלא לאוכליו' בכבשי עצרת, הגם שהיה שייך בהם פסול זה. [ומה שמסיים 'לכהן הם ולא לציבור' נראה שכוונתו לומר שהוא מיועד לאכילת הכהנים, ואינו כשאר קרבנות הקרבים שבביל כלל הציבור כגון חטאת].

'מיום שנגזר ספר יוחסין תשש כהן של חכמים' – במלחמתה של תורה. שזכות אבות מסייעת לזה, וכשנתרחקו המיוחסים נתדלדלו זרועות התורה. 'זכהה מאור עיניהם' – היינו רוח הקדש המאיר את העינים, כמו שאמרו (קדושין ע:): אין השכינה שורה אלא על משפחות המיוחסות (עפ"י אור זרוע לצדיק, עמ' 27; רס"י לילה עמ' 170).

שנקטו התוס' שאין זה נחשב שינוי בעלים. אך נראה שאם חשב במשך העבודה שתי מחשבות סותרות, כלומר רק למנויין ורק לשאינם מנויין, בזה י"ל שדומה ל'לשמו ושלא לשמו' וא"א לברר איסורו ופסול. והיה אפשר לומר שרק על אופן זה מדובר בספר הישר. אך אין במשמע כן מסתימת דבריו.

ה. שחטו למולים על מנת שיתכפרו בו ערלים בזריקה (בין שהם מנויין בין שאינם מנויין. רש"י); רב חסדא פוסל – יש מחשבת ערלים בזריקה. ואפילו במקצת ערלה, כגון שחשב בשחיטה שיתכפרו בו מולים וערלים בזריקה (כן משמע ברש"י. וכן הוכיח הגר"ח (ק"פ ב,ו) מדברי הרמב"ם) (זאת בא למעט זריקה לחומרא, שאפילו מקצת ערלה פוסלת בה). ורבה מכשיר (זאת – בא למעט זריקה לקולא). והסיק רב אשי, בין לרבה בין לר"ח אם חשב שיתכפרו בו ערלים בלבד – פסול, ואם חשב על מולים וערלים – כשר. לא נחלקו אלא כשחשב שיתכפרו בו ערלים שאינם מנויין; האם מחשבה זו בכלל 'שלא למנויין' לפסול, או שמא כיון שהערל אינו 'בר כפרה כמותו' אין זו מחשבת 'שלא למנויין' הפוסלת. שחט למנויין על מנת שיתכפרו בו שאינם מנויין – לדברי הכל פסול, שזוהי מחשבת 'שינוי בעלים'.
א. לדברי התוס', 'ערלים' שאמרו כאן לאו דוקא, הוא הדין שחט על מנת שיתכפרו בו חולה וזקן וכדו' בזריקה. ולדעת הרמב"ם כשם שאין מחשבת אוכלים בזריקה, כך אם חשב בשחיטה לזרוק דמו שלא לאוכליו שיתכפרו בו – כשר ואין אדם יוצא בו ידי חובתו (כן הגרסא שלפנינו. וכן מובא במאירי. ובחדושי הגר"ח שם פירש טעם הדבר). ויש גורסים: יוצא בה ידי חובתו (עפ"י אור שמה שם; מנחת ברוך כו; חזון איש זבחים ד,כ). ורק במחשבת ערלים (וטמאים) פסול.
ב. ריב"א אמר: דוקא כשחושב על מנת שיתכפרו ערלים בזריקה, אבל חישב לזרוק להאכיל בשר לערלים – כשר, שלא שייך בזריקה מחשבת פסול של אכילה אלא של כפרה בלבד.
ג. יש אומרים בדעת הרמב"ם שלהלכה שחט למולים על מנת שיתכפרו בו מולים וערלים – פסול (ע' לקוטי הלכות; חזו"א זבחים ד,כ). ויש חולקים (ע' מנחת ברוך כה,ב. וע"ע בחדושי הגר"ח ק"פ ב,ו).

קיד. מה דין הפסח שנשחט קודם חצות היום, או לאחר חצות וקודם התמיד?

שחטו קודם חצות – פסול, משום שנאמר בין הערבים.
[לדעת בן בתירא, כפירוש רבי אושעיא (בזבחים יא ולהלן קח) הפסח כשר (בדיעבד. תוס' להלן קח.). ואולם רבי יוחנן הסיק (בזבחים שם) שאפילו לבן בתירא פסול].
שחטו לאחר חצות קודם התמיד – כשר, ויהא אחר ממרס בדמו עד שיזרק התמיד. [ודוקא כשקדם ושחט את התמיד או שנשחטו שניהם כאחת, הא לאו הכי – גומר מתחילה זריקת דם הפסח הואיל והתחיל לעסוק בו (עפ"י זבחים צא; רמב"ם תמידין ט,ג-ד. וע' צ"ח סו"פ מקום שנהגו; חדושי הנצי"ב כאן)]. ואם נזרק קודם לתמיד – כשר.

דף סב

קטו. השוחט את הפסח למולים, על מנת שיתכפרו בו בזריקת הדם ערלים שאינם מנויין – מה דינו?

לדברי רב אשי, בשאלה זו נחלקו רבה ורב חסדא; האם מחשבת ערלים שאינם מנויין פוסלת משום 'שלא למנויין', אם לאו (ונרצה לו לכפר עליו – עליו ולא על חבריו, חברו בדומה לו, שיהא בר כפרה כמותו, משא"כ ערל. ורב חסדא שפסל סובר כיון שהוא בר-חיוב הואיל ואם רוצה היה מתקן עצמו, לכך נחשב 'בר כפרה').

- א. משום מחשבת ערלים – אין לפסול, כיון שאינם מנויים (עפ"י תוס').
- יש מפרשים בדעת הרמב"ם שלעולם פסול משום מחשבת ערלים. ונידון הגמרא שייך רק לפי סברת רב אשי שמקצת ערלות לא פסלה, הלכך שייך לדון באופן שחשב על מולין וערלים שמשום ערלות לא פסל רק משום שינוי בעלים, אבל לפי מה שפסק הרמב"ם מקצת ערלה פוסלת, אין צורך בדין שינוי בעלים לפסול (עפ"י הגר"ח הלוי. וע' גם בשפת אמת ובגליזות קה"י שאפשר אם חשב רק על ערלים, פסול לכו"ע גם אם אינם מנויים).
- ויש אומרים שלדעת הרמב"ם להלכה כשר, מפני שאין אומרים 'הואיל' במחוסר מעשה (ע' לקוטי הלכות עפ"י הכס"מ ק"פ ב,ו).
- ב. כתבו התוס' שלרב חסדא אינו פסול אלא מדרבנן, שמדאורייתא אין אומרים 'הואיל' כלל והערל אינו נחשב בר כפרה כמותו, אלא שאסרו חכמים להמשיך עבודת הקרבן, וכיון שאינו זורק את הדם חייב להביא פסח אחר. ומשמע מדבריהם שאם כבר נזרק הדם – לא יביא פסח אחר. ואולם בראב"ד (מו) משמע שמביא פסח אחר, ואחד מן הזבחים קרב שלמים (ע' בבאור שיטתו בשבט הלוי ח"ו צב, רנא. וע"ע מקדש דוד ד,א).
- ומדברי הרמב"ן (מו) נראה שרב חסדא פוסל מדאורייתא.
- ג. כל זה אמור בערלים, אבל זקן או חולה שאינם ראויים לאכול ואינם מנויים – לדברי הכל כשר, שהרי לא שייכת בהם סברת 'הואיל ואי בעי מתקן נפשיה' (כ"כ החו"א עפ"י התוס').
- ד. שחט במחשבת ערלים שאינם מנויים; אפשר שגם בזה נחלקו רבה ורב חסדא, לדברי רב אשי. ואפשר שבזה מודה רב חסדא שכשר, לא פסל אלא במחשבת זריקה ששינוי בעלים פוסל בה (עפ"י חזון איש). ויש מי שכתב שבזה לדברי הכל פסול (שבט הלוי ח"א קנט,ד ואילך).

קטז. מה דין הקרבן בהלכות דלהלן, בקרבן פסח ובשאר זבחים?

- א. שילוח קרבנות על ידי ערל וטמא.
- ב. זריקת דם הקרבן כאשר נטמא הבשר.
- ג. התר הבשר באכילה כאשר הקרבן קרב בטומאה, כגון בציבור.
- א. ערל וטמא משלחים קרבנותיהם – בכל הזבחים, מלבד קרבן פסח שעיקרו בא לאכילה והללו שאינם ראויים לאכול אינם מקריבים, לא הם ולא שלוחם.
- א. גם מעולת ראייה נתמעט הטמא מן הכתוב ובאת שמה והבאתם שמה – כל שאינו בביאה אינו בהבאה (עפ"י חגיגה ד:). וכן חגיגת הרגל הוקשה לעולת ראייה (עפ"י תוס' להלן פ. ד"ה אתה, מהירושלמי). ולענין שלמי שמחה – נראה שמשלחים. ובדעת הרמב"ם משמע שאינם חייבים להקריב שלמים ע"י שליח (עפ"י חו"א קכד לדף פ).
- ב. המצורע אינו משלח קרבנותיו (ע' מועד קטן טו-טז). ויש אומרים שהוא הדין לטמא מת (ערש"י שם; רמב"ם ביאת מקדש ב,יב. וע"ש בכס"מ שתלוי הדבר במחלוקת האמוראים). ויש אומרים בכל טומאה היוצאת מגופו של אדם (עפ"י תוס' במו"ק שם). וי"א שלא אמרו כן אלא במצורע מפני שהוא כאבל, וי"א דוקא בקרבנות צרעתו, או דוקא בעשירית האיפה שמתחנך בה (ע' בראשונים מו"ק; תוס' מנחות סב:).
- ויש מי שכתב שלדעת רבי שמעון (במו"ק שם), כל טמא אינו משלח קרבנותיו אבל אין הלכה כדבריו (עפ"י שיטה לר"י מפרש מו"ק שם). וע"ע מנחת חינוך קסח, ג תפו,ו ובקומץ מנחה תפו; מנחת ברוך כב; חדושי הגר"ס זבחים כב.

ג. יש סוברים שטמא שרץ, והוא הדין לטמא מת שחל שביעי שלו ערב הפסח – משלחים את פסחם ושוחטים וזורקים עליהם (להלן ספ פ ועוד). אבל ערל, לדעת הכל אין שוחטים וזורקים עליו אעפ"י שראוי לתקן עצמו עד הערב [ככתוב: 'המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו'. ע' יבמות עא.]. – הואיל ומחוסר מעשה בגופו (עפ"י תוס' סט: ד"ה הא ומהרש"א שם).

ד. ישנה דעת תנאים שהערל אינו כטמא (ע' יבמות ע), ולפיה יכול הערל להביא קרבנותיו בעצמו. ומה שאמרו כאן שמשלח על ידי אחר – כרבי עקיבא שאמר ערל כטמא (תוס').

ה. כל הקרבנות הטעונים סמיכה – אין לערל ולטמא לשלחם לכתחילה אלא ימתינו עד שייטהרו ויהיו ראויים לסמוך בעזרה (תוס' כאן ובחגיגה ד:), מלבד טמאים כגון זב ומצורע שאפשר שלא יתפאו לעולם – עדיף שישלחו קרבנותיהם ללא סמיכה (עפ"י תוס' חגיגה ד: ועוד). ואף התוס' כאן אינם חולקים על כך, כמו שכתב השער-המלך מעשה הקרבנות ג, יג).

ומדברי התוס' ביבמות (קד סע"ב) נראה לכאורה שאף בקרבנות הטעונים סמיכה, גילה הכתוב שמשלחים קרבנותיהם. וי"ל. וע"ע בשו"ת פרי יצחק ח"א לב, דף נח ע"ג.

ו. גם הנכרי בכלל 'ערל' המשלח קרבנותיו (ע' פירוש ר"ח כאן; רבנו גרשום הולין ה. חדושי הגר"ר בנגיס ח"ב טו, לח).

ב. בכל הקרבנות, נטמא הבשר וחלב קיים [ולרבי אליעזר, אפילו נטמא גם החלב. עפ"י זבחים קד ועוד] – זורק את הדם, חוץ מקרבן פסח [ושלמי נזיר. להלן עט.]. שאכילתו מעכבת, וכיון שהבשר נטמא ואינו ראוי לאכילה – אין זורק את הדם.

ג. קרבן ציבור הבא בטומאה – הבשר אינו נאכל, חוץ מקרבן פסח שעיקרו לא בא אלא לאכילה, וכשהתיר הכתוב להביאו בטומאה התירו אף באכילה.

אפילו לדעת זקני דרום (בזבחים כב:) שטמא מת ששחטו וזרקו עליו את הפסח פטור מפסח שני, שהראויות לאכילה אינה מעכבת בדיעבד, אעפ"י כשבא הפסח בטומאה בציבור נאכל לבעלים בטומאה (עפ"י תוס' שם). ואפילו לרבי נתן (להלן עח ותוס' פ:) שאף לכתחילה זורקים את הדם על היחיד גם כשהבשר טמא ואינו ראוי לאכילה, מ"מ בציבור שדחתה תורה את טומאת הגוף, כל שכן שדחתה טומאת הבשר והותר הבשר באכילה (עפ"י חו"א קכד לדף עח:).

דין הזבחים שנשחטו לשם פסח, וכן פסח שעברה שנתו – בזבחים יא.

קיז. מה נאמר בסוגיא אודות 'ספר יוחסין'?

ספר יוחסין הוא מדרש דברי הימים.

אמר מר זוטרא: מאצל לאצל (- שני מקראות הם ופרשה גדולה ביניהם: ולאצל ששה בנים... (דהי"א ת, לח) כל אלה בני אצל. שם ט, מד). טענו ארבע מאות גמלים של דרשה.

וסיפרו על ברוריה אשת רבי מאיר, בתו של רבי חנניה בן תרדיון, שהיתה שונה שלש מאות הלכות ביום משלש מאות גדולים ואף על פי כן לא יצתה ידי חובתה (כלומר לא יכלה לשנות ברייתא זו של ספר יוחסין) בשלש שנים.

אמר רמי בר רב יודא אמר רב: מיום שנגזר ספר יוחסין תשש כחם של חכמים (שנגזר מהם טעמי תורה שהיו בו. רש"י) וכהה מאור עיניהם.